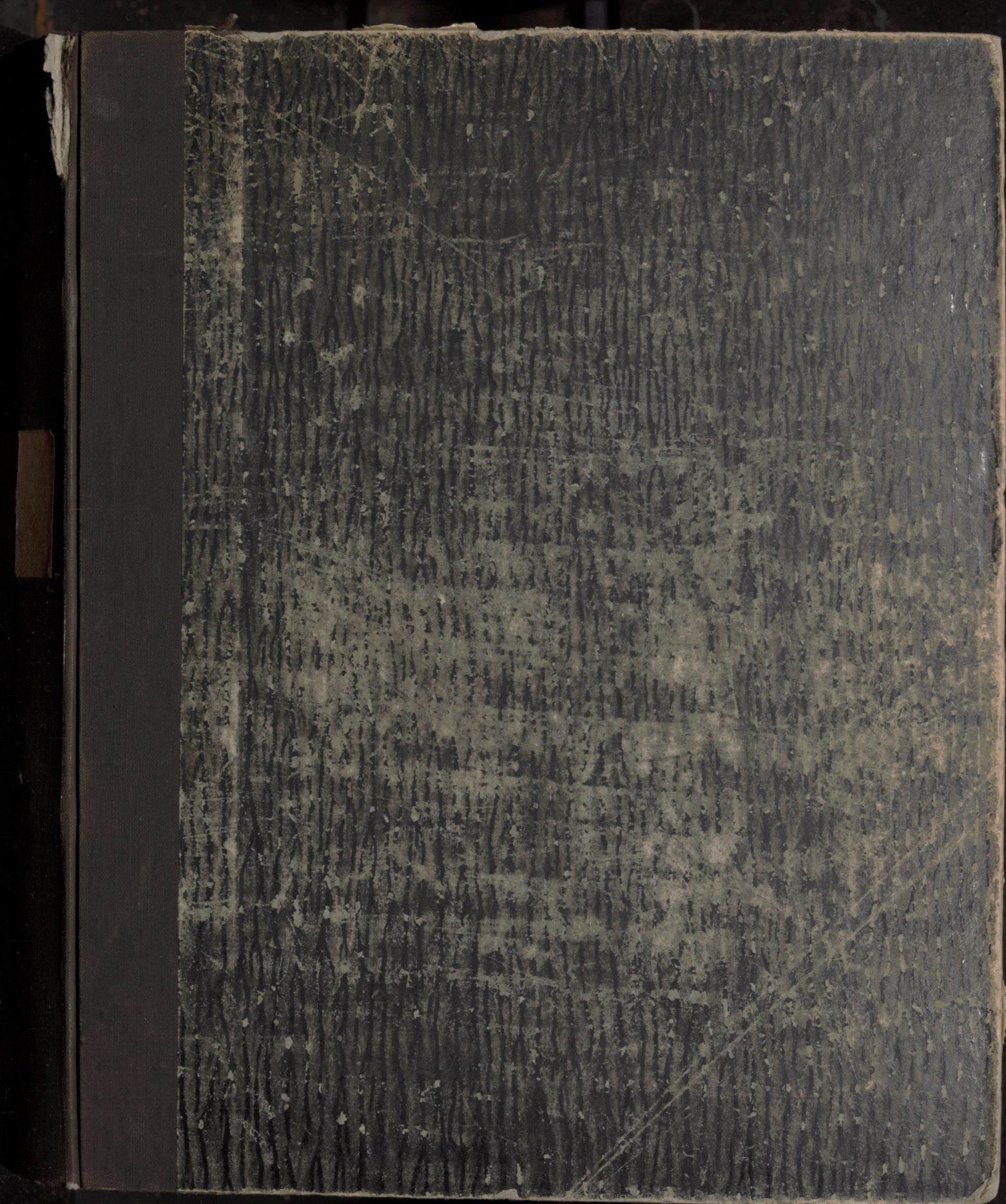

**Dissertatio Philosophico-Philologica De Methodo Scientifica In Addiscendis Per
Artem Lingvis Havd Contemnenda Et De Analysi Vocvm Hebraearvm Legitime
Institvenda**

Ienae: Litteris Croekerianis, MDCCXXXX.

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862187060>

Druck Freier Zugang

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn862187060/phys_0001

DFG

~~112~~

112

Fa - 1092 (112)

DISSERTATIO PHILOSOPHICO-PHILOLOGICA

DE

METHODO SCIENTIFICA
IN ADDISCENDIS PER ARTEM
LINGVIS HAVD CONTEMNENDA

ET DE

ANALYSI
VOCVM HEBRAEARVM
LEGITIME INSTITVENDA

QVAM

A. D. G.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

WILHELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGA-
RIAE GVESTPHALIAE COMITE SAYNAE ET
WITTGENSTEINII RELIQVA

CONSENSV AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

SVB PRAESIDIO

FRIEDER. CHRISTIANI KOCHII

PHILOSOPHIAE MAGISTRI

TVEBITVR

SAMVEL HENOCH FRIDERIC. NEUBAVER

SONNEW. SAXO

SANCTIORVM DISCIPL. CVLTOR.

D. XII. MAI. A. C. LOCO CONSVETO.

IAENAE LITTERIS CROEKERIANIS, MDCC XXXX.

Q. D. B. V.

§. I.
Modus, quo plura simul adsunt, et *dispositio* eorum, idem omnino inuoluunt.

SCHOL. Probe notes velim, nos terminum *disponere* alio plane significato, eoque tamen Philosophis non minus cognito, accipere, quam, qui in locis quibusdam eidem tribuitur. Utuntur enim illo, quando in aliquo obiecto *proximus* ad aliquid actui reddendum perspiciunt *principium*: atque erroneum omnino esset, ubi per nudam facultatem seu possibilitatem, in qua remota existentiae demum ratio quaerenda est, vocabulum dispositionis declarandum sumeres. Inuoluit potius quoddam conatus initium, imo ipsi conatui non raro aequiparatur, ac tandem pro declaratione voluntatis ex usu philosophorum recepto venit. Exinde varia dispositionis genera intelligi queunt. Reflectas ad vnicum casum, quando per accommodata negotio motiua quendam ad aliquid suscipiendum determinare studemus, neque animum a desideriis nostris ita alienum perspicimus, quibus ex moribus assensum suum vel statim praesentem, vel proximum tamen auguramur, tunc vulgatus is omnino est dicendi mos, ich habe ihn dahin disponirt, er ist geneigt. Per id probatum dedimus, quod conatui et inclinationi fere aequiparetur dispositio: quod vero de-

A 2

clara-

clarationem quoque voluntatis notet, discimus ex dispositionibus per testamenta confirmandis, quae sunt declarationes voluntatis eorum, qui testamenta condunt, et quem fugiunt iura domino competentia, quae ei integrum relinquunt liberrime de sua re disponendi.

§. 2.

Si in pluribus occupamur, tunc, ut ea adsint, necesse est. Adeffe, et quodam tamen modo, quicumque demum sit, minus adesse, ponit contradictionem. *Certum ergo est, quod plura illa, in quibus occupamur, modo quodam adsint.*

SCHOL. Si ideam certi evolvere lubet, huncce terminum apprime huc facere intelliges.

§. 3.

Certum igitur erit, quod plura, quae simul adsunt, quandam habeant dispositionem (§. praec. et 1.).

§. 4.

Idea plurium illorum, quae simul adsunt, quia ad unum aliquod obiectum concurrere debent, determinare poterit modum, quo ea adesse debeant. Quae per ideam rei insunt, ea necessario in obiectis illis concipiuntur. Hoc casu, *qualis sit plurium illorum, in quibus occupamur, dispositio, non a voluntate nostra pendet, nec igitur arbitraria, sed necessaria potius est.*

§. 5.

Quo interdum modo illa plura adsint, voluntati nostrae relinquitur (per exper.). Subiicitur, hoc respectu, arbitrio nostro, *quam eligere velimus dispositionem*, licet ei non subfit, ut aliqua eorum adsit (§. 3.).

SCHOL.

SCHOL. Hae igitur valent conclusiones : vt aliqua plurium, quae simul adfunt, fit dispositio, necesse est (§. 3.). Qualis vero, id vel pendet ab arbitrio nostro, vel minus (§. 4. 5.). Hancce vocamus *necessariam*, illam *arbitrariam*.

§. 6.

Determinare dispositionem, vocamus, *collocare* generali significato, et actus ille *collocatio*.

§. 7.

Differre poterit collocatio pro ipsa diuersa dispositione (§. 1.), et pro diuersis principiis, quae hancce dispositionem determinant.

SCHOL. Posita hacce idea generali, dicere possumus, natura rei varia illa sic collocat ; item pro arbitrio huius vel illius haec ita sunt collocata. Vbi supponimus, quid natura rerum sit, quod optimo praestare iure possumus, saluis omnibus regulis definiendi, collocationem rerum, naturae illarum consonam, *naturalem*, naturae earum dissonam, *minus naturalem* siue *contrariam* vocare possumus.

§. 8.

Assumamus nunc, quod plurium eorum, quae simul adfunt, varias constituamus classes, disponendo vnus classis plura hoc modo, eodem rursus varia alterius classis ; tunc, quod ad hancce collocationem (§. 6.), poterunt sibi inuicem substitui, saluis omnibus reliquis, adeoque conueniunt. Iam concipimus omnino quandam conuenientiam, seu, secundum philosophorum terminos, idenditatem, quod ad dispositionem vel collocationem, quae suam igitur rationem pe-

A 3

tit

tit ex collocatione, et hinc ex ea nascitur. Idem vero in aliis negligere possumus.

§. 9.

Identitas ex collocatione nata, vocatur *ordo*; et vbi ea negligitur *confusio*.

SCHOL. Videntur quidem in summa confusione, plura illa in eo conuenire, vt plane non sint ad identitatem collocata, vt adeo et in summa confusione summus obseruari videatur ordo. At vero haec identitas in confusis, non ipsa varia, sed eandem potius variorum confusionem spectat, ad quam hic minus respicimus.

§. 10.

Ordo non concipitur, nisi identitas obseruetur, quae ex collocatione nascitur (§. praec.). Collocatio supponit determinationem dispositionis (§. 7.). Dispositio exigit plura (§. 1.). Non nisi in pluribus de ordine, adeoque et de eius defectu, confusione, iudicium ferre possumus.

§. 11.

Vbi plura adsunt, ibi quodam, vt adsint modo, necesse est (§. 2.), adeoque quadam dispositione (§. 3.). Haec determinata dispositio siue collocatio, vel ad identitatem quandam constituitur, vel minus (per princip. excl. medii). E. vbi plura adsunt, vel ordine, vel quadam confusione hic deprehenduntur (§. 9.).

SCHOL. Sub disiunctione igitur haec inuicem poterunt affirmari, sed non determinate concludere licet: adsunt plura. E. certo ordine. Adsunt plura, E. in confusione. Possibile quidem est, vt praesenti-

fentibus pluribus, ea sint quodam constituta ordine, sed huncce modum concludendi vterius extendere, salvis regulis logicis, non licet.

§. 12.

Plura obiecta menti continuo sese sistunt (per exper.). Hinc et cogitationes horum plurium obiectorum mentem simul occupare queunt. Aptum nunc satis erit, vbi plura, in quibus occupamur (§. 2.), restringimus ad cogitationes, de quibus ea omnia valebunt, quae generatim de pluribus explicauimus.

§. 13.

Cogitationes plures, quae in mente simul resident, certa gaudere debent dispositione (§. 3.), quam determinare poterimus, siue eas collocare (§. 7.), quae adeo, vel ad idenditatem quandam formata est, vel minus (§. 11.). In pluribus igitur, quae mentem occupant, cogitationibus vel ordo erit, vel nullus, siue confusio (§. 9.).

§. 14.

Ordo cogitationum audit *methodus*.

§. 15.

Plures ergo cogitationes, quae in mente resident, vel methodice, si ita loqui fas est, vel non methodice, *ἀνατόδως* sunt conceptae (§. 13. 14.).

SCHOL. Quemadmodum possibile est, ut cogitationes omnes quodam ordine concipiantur (§. 11. sch.), ita nec repugnat, ut omnes cogitationes possint *ἀνατόδως* i. e. maxima confusione mentem occupare (ibid.) ; caueas tamen, ne pro vltima possi-

positione infinita, substituas negantem, quae falsissima erit, scilicet, quod omnes cogitationes non possint methodice concipit.

§. 16.

Quod pro variis illis *iisdem*, ad quae collocantur cogitationes plures, varii cogitationum ordines, variae methodi concipiantur, haud difficilioris indaginis consuetudinem est.

SCHOL. Logici varias hasce methodos enumerant, quales synthetica, analytica, causalis, tabellaria, quaestionaria, dialogistica, megarica, sensuum, imaginationis siue memoriae, ingenii, rationis, demonstratiua, quibus appendicis loco annectunt, methodum tumultuariam, seu quodlibetariam, quo iure nescio; ubi enim omnia permiscuntur, summa imis conuertuntur, ibi obscura satis est identitas, ordo nullus, nulla methodus (§. 9. schol.); grauissimus enim illi foret labor, qui identitatem determinare velit, ad quam cogitationes illae sint collocatae. Nos vltimam methodi speciem scilicet demonstratiuam nunc accuratius examinare constituimus.

§. 17.

Veritas vnius cogitationis firmata est, quando illius non contradictionem cum obiecto, quod cogitatur, ostendere possumus. Sed veritas duarum cogitationum seu idearum, in iudicio contentarum, stabilitur, quando praedicatum per ideam subiecti determinari confirmamus. Quum methodus plures simul ideas, quae dubio procul quandam inter se relationem habeant, necesse est, exigat (§. 15.), indicia plura methodice vt proponantur, liquet, et ubi ad veritatem circa methodum simul respicitur, ibi tam ad veritatem idearum, quam iudiciorum sedulo attenditur.

§. 18.

§. 18.

Cogitationes illarum rerum, quas modo allegauimus, continent rationem veritatis tam idearum, quam iudiciorum (§. praec.). Adeoque sunt *principia cognoscendi veritatem utriusque*.

§. 19.

Reddere rationem veritatis, est *probare*: actus, quo id fit, *probatio*.

SCHOL. Secundum hancce generalem notionem, dantur probationes idearum, dantur iudiciorum et propositionum. Interim tamen ad propositiones speciatim restringuntur probationes. Nec haec definitio multum abludit ab illa, qua *probare* dicitur, aliquid ex principiis deducere.

§. 20.

Quomodo ideae, quomodo iudicia probari debeant, §. 19. coll. §. 17. docent.

§. 21.

Non contradictio interdum eorum, quae ingrediuntur ideam, ita manifeste menti sese innuat, ut ad ea varia omnia, inuicem seorsim accurate attendenda, nec tempus fallere, nec operam impendere, nec eam, quod maximum est, vilo modo compensari perspiciamus. Idem valet de praedicati per ideam subiecti determinabilitate (sit venia verbo).

§. 22.

Tunc *dubius* haeret animus, vbi nec veritatem nec falsitatem rei determinare satagit, cui opponitur *indubius*, qui vnum ex utrisque statim nouit determinare.

B

§. 22.

§. 23.

Quaecunque vel ideae vel iudicia eius sunt indolis, vt, simulac ea concipimus, vel de veritate, vel de falsitate eorum conuicti sumus, ea sunt indubia: vbi simul sunt principia cognoscendi veritates aliarum rerum, tunc iure meritoque audiunt *principia indubia*.

SCHOL. Haec igitur pro certo veris habentur, in illis enim, vbi iudicamus falsam esse propositionem, verum condimus iudicium. Interim speciali significato, principia indubia declarantur per talia, quorum veritatem intelligimus, simulac illa concipimus.

§. 24.

Quarum veritatum ratio reddi nequit, eae ab omni probatione sunt remotae (§. 19.). Qua vero nulla prior, illius ratio reddi nequit; principium igitur absolute primum, siue contradictionis probari nequit, hinc eius veritas menti sese adeo insinuare debet, vt aliud magis nulum: vocari ergo meretur principium absolute indubium. Aliarum rursus veritatum ratio quidem suppeditari poterit, quia vna tantum est prima; sed quum sine operosa earum inuestigatione eas, quantum opus est, certa ratione cognoscere queamus, quumue, nec in viribus saepe sit, illam eruere, circa ipsam vero vel ideae vel iudicii veritatem plane non haereamus; ideo, licet possint probari, nulla egent probatione, et nos assumimus eas, vbi principia sunt aliorum inde cognoscendorum, tanquam principia indubia. Hinc est, vt quidam principia indubia dicant ea, quae nulla egent probatione.

SCHOL.

SCHOL. Circa determinanda ea, in quibus demonstratiua methodus applicari potest, cardo rei versatur, in accurata determinatione principiorum indubiorum. Nucleum comprehendimus in nostro §o. Nec iniuria discernuntur principia, quatenus *assumuntur*, ut indubia, et quatenus *ex rationibus suis cognoscuntur*, ut indubia. Dein rursus principia indubia, *quatenus per se adesse debent et adsunt*, et quatenus *nos perspicimus et ostendimus esse indubia*.

§. 25.

Deducere est legitimo modo concludere: is vero obtinet, quando per syllogismos veri nominis procedimus, E. in omni deductione minimum vnus syllogismus sit, necesse est.

§. 26.

Deducere ex principiis indubiis, est *demonstrare*: quid demonstratio sit, facile suppletur.

§. 27.

Ex vero non nisi *sequitur* verum. Principia indubia, veritatem minus absconditam monstrant (§. 23. sch.), quodsi illis addas nexum legitimum (§. 25.), tunc quicquid prodibit, certo verum erit; sed illud audit demonstrare (§. praec.). Quicquid demonstratur, verum est.

SCHOL. Quonam significatu illud *sequi* accipiat, Logices periti intelligent. Si ideam demonstrationis explicassimus per deductionem veritatis ex principiis indubiis, tunc fuisset abundans (per sum nostrum), si loco veritatis, substitueremus, *propositionis*, tunc fieret angustior, possumus enim veritatem ideae demonstrare (§. 19. schol.).

B 2

§. 28.

§. 28.

Cogitationes illae plures, quae simul in mente adfunt, idenditatem quandam inter se ostendere queunt, quae ex collocatione nata, ordinem, et dein methodum constituit (§. 15.). Ponamus, quod series illarum secundum hanc idenditatem sit collocata, ut principia indubia assumantur, atque ex iis fiat deductio (§. 24. 25.); in altera serie iterum ex principiis indubiis deducitur veritas, in tertia rursus, et sic porro. Tunc hic ordo cogitationum, haec methodus nititur demonstrationibus (§. 26.).

§. 29.

Methodus, quae nititur demonstrationibus, audit *demonstratiua*.

SCHOL. Quenam ergo ad methodum demonstratiuam requirantur, abunde patet. Secundum duplicem idenditatem cogitationes demonstratae collocantur, prima, in eadem principiorum qualitate, altera, in eodem concludendi modo, quaerenda est. Vix vlla alia methodus circa ipsorum principiorum qualitates seruet eam constantiam atque conformitatem, quam nostra demonstratiua. Lata nunc excurrendi in laudes et vtilitates huius methodi materia prosteret, quas tamen Logici pluribus prosequuntur. Methodus demonstratiua syntherica et analytica, sunt species illius, in quibus proinde noua accedit determinatio et idenditas. conf. *B. Corvini*, amici, dum viueret, dilectissimi, *Logic. c. II. §. 87. seqq.* Variis demum nominibus pro diuersis considerationibus insignitur, inter quae eminet, methodus scientifica, cuius denominationis rationem nunc subiungemus.

§. 30.

§. 30.

Ad quod praestandum sufficientes prostant vires, illius *dexteritatem* possidemus, quae dexteritas per exercitium leuata, habitum parit naturalem. Vt veritatem ex principiis indubiis deducamus, eius sufficientes saepe prostant vires, quae per crebriorem horum actuum repetitionem leuari, duce experientia, queunt. Dexteritatem igitur, imo habitum demonstrandi acquirere, non repugnat.

§. 31.

Dexteritas, aut si maius, habitus demonstrandi, audit *scientia*, prouti in *subiecto* deprehenditur. Ipsae veritates demonstratae sunt huius *scientiae* obiecta, quapropter earum complexus audit *scientia obiectiue talis*.

§. 32.

Vbi cogitationes nostras ita disponere satagimus, vt veritatem illarum ex principiis indubiis possimus deducere, ibi veritates nanciscemur demonstratas, nosque simul ostendimus, quod polleamus dexteritate, aut si compendio temporis vel operae id praestamus, habitu demonstrandi (§. 30.). Quum vero ordo cogitationum demonstrata ratione determinatus, audiat methodus demonstratiua, dexteritas vel habitus demonstrandi *scientia*, *subiectiue talis*, ipsae veritates demonstratae, *scientia obiectiue talis* (§. praec.). Per methodum demonstratiuam peruenimus ad vtriusque generis *scientiam*, et ob id ipsum, audit *scientifica*.

B 3

SCHOL.

SCHOL. Vtilitates methodo demonstratiuae propriae, quae in Logices praeceptis demonstrantur, scientificae, tanquam eidem plane cum demonstratiua, possunt adiudicari, easque nude hic recensimus.

§. 33.

1) Systema ea perficiunt, quae methodo scientifica proponuntur. 2) ad cognitionem certam ope huius methodi adspirare licet, 3) eamque solidam, 4) si semper eam possimus obseruare, infallibiles sumus. 5) Controuersiae per illam diiudicari atque decidi, 6) veritates illam inuenire, 7) quemlibet per illam conuincere possumus.

SCHOL. Hasce vtilitates demonstratas dedit laudatus modo *Corvinus*, l. c. p. 15-18.

§. 34.

Cogitationes significari per terminos, qui in omnibus conformari debent illis, in aprico posita res est: Plures igitur cogitationes praesentes, plures ordinarie exigunt terminos, qui certa, ut gaudeant dispositione, dubium est nullum (§. 3.). Actum, quo per terminos exprimimus cogitationes, vocamus *sermonem*.

SCHOL. Facillima sunt consuetudines, quae inde sponte sese offerunt; quorum palmaria in Prolegomenis, fundameptorum meorum linguae Hebraeae, quae recens publici iuris fecimus, §. 27. seqq. declarauimus.

§. 35.

Termini eorumque structurae, quibus cogitationes exprimi solent, vocantur *lingua obiectiue* talis, dexteritas vero sermonem formandi, *lingua subiectiue* considerata.

SCHOL.

SCHOL. Lexicographi student, horum instituere collectionem, quorum vnicus is est scopus, vt linguam quoad terminos praesertim, monstrent conspiciendam, reliquos vsus non excludimus.

§. 36.

Vna idea a variis gentibus vario modo, seu per diuersos terminos exprimitur (per exp.), vbi illos, quibus tu a puero forsā aluescis, terminos applicare semper volueris, ad explicandam tuam mentem; tunc apud permultos spe tua atque expectatione excides, quanta igitur necessitate iuxta atque vtilitate credideris hancce tuam mentis communicationem, tanto certe ardore obstrictum te cognosces ad acquirendam illius linguae dexteritatem.

§. 37.

Lingua Hebraea, obiectiue sumpta est, complexus illorum terminorum eorumque structurae, quibus Hebraei cogitationes exprimunt.

SCHOL. De hac ipsa in modo dictis Prolegomenis varia generatim enucleauimus. Quod illa sit mortua, ac in scriptis, praesertim sacro V. T. codice viuat, notissimum erit; num integram Hebraeorum linguam complectatur sacer codex, de eo nobis hic sermo nullus erit, satis habemus, vbi palmarium, imo vnicum nostrum studium linguae Hebraeae sit biblicum, in cuius solidioris cognitionis gratiam, quaecunque demum ex orientalium dialectis ad verum linguae sacrae sensum indagandum spectant, addiscimus: confer omnino fundamentorum nostrorum Hebr. Lingu. §. 453. Vana proinde Benedit. Spinozae, non vltimi Philologi, querula, Gram-

in Gram. Hebr. p. 123. *Plures esse, inquit qui scripturae, nullus vero, qui linguae Hebraeae Grammaticam scripserit.* Vnde liquet, quod Lingua Hebraeorum sacra non adeo late pateat, atque pauciora reliquis omnibus contineat linguis, quae breuitas, quantam attentis lectoribus creet difficultatem, quantum in accurata eius tractatione compendium, harum rerum peritis luculenter constabit. Ob commercia quidem cum illis, qui Hebraeam linguam loquuntur, quorum numerus adeo exiguus erit, ut eam ob rationem inter mortuas referatur, operae pretium non esset, ut terminos illius nobis reddere cognitos studeamus. At vero, quum partem reuelationis, quam ob solidam salutis nostrae cognitionem intimo grati animi affectu agnoscere debemus, constituat, nec ullus sine accurata illorum, quae in ea deprehenduntur, interpretatione veram cognitionem concipere queat, quae legitima interpretatio ipsorum prius terminorum cognitam interiorum naturam praestruit: ideo, quum ad linguam Hebraeam haec pertineant, Theologorum praepriis, quorum idea hisce veritatibus multam foeneratur lucem, patet vrgens obligatio ad acquirendam Hebraeae linguae dexteritatem.

§. 38.

Acquirere sibi dexteritatem seu habitum sermonem formandi, est *linguam addiscere*, si sermo est Hebraeus, *addiscere linguam Hebraeam.*

§. 39.

Varia omnino ratione, ea dexteritas acquiri poterit: vnde et varii linguam addiscendi modi, sunt vero duo eorum praecipui. Alter, quo terminos eorumque combinationem addiscimus per crebriorem atque continuatam eorum praesentiam, alter, quo ea, quae ad formandos et

con-

construendos terminos requiruntur, secundum
regulas linguae conformes, addiscimus, priori
modo dexteritatem formandi sermonem acqui-
rere, seu linguam addiscere quis dicitur, *ex usu*:
posteriori autem, eam addiscere per *artem*.

SCHOL. Antiquiores Philosophi, quos imitantur et
ex recentioribus nonnulli, *artem* dicunt, habitum
cum recta ratione effectuum conf. *Aristotel.* Ethic.
L. VI. c. 4. *cum recta ratione* idem est, ac secun-
dum regulas et dictamina rationis. *Effectivus* di-
citur ille habitus, quia infert operationem, ad quam
opus aliquod consequitur: *Aristoteles* indifferenter
vsurpauit nomen actionis et effectus, et utrumque
arti tribuit: quo respectu etiam L. I. c. 35. Magn. Mor.
artes diuidit in *actiuas*, quae opus externum non relin-
quant e.g. ars saltandi, et *ineffectiuas*, quae opus ex-
ternum relinquunt e. g. ars pictoria: num opus
externum relinquunt aut minus, id hoc loco mi-
nus curamus, res vnica redit ad dictamina ratio-
nis siue regulas, quae in qualibet arte occurrunt.

§. 40.

Lingua, quae viua voce inter homines fre-
quens est, ex usu addisci poterit, si quis sonos,
eorumque structuram ex aliis audiendo, memo-
ria tenet, eosque accommodato tempore imi-
tari, atque edere satagit. Quae vero in scriptis
modo viuit, ex usu ita addiscitur, vt cognitis
signorum significatibus seu sonis, horumque
rursus ideis, tam seorsim quam in nexu confi-
deratis, ea tantum menti imprimantur, ac data
rursus occasione iterum applicentur. Per ar-
tem vero vtriusque conditionis lingua addisci-
tur, vbi attenti ad omnium, quantum possibile
est, terminorum formationem aequae ac combi-
nationem, examinemus identitatem, atque di-

C

uer-

uerſitatem illorum, quam dein certis exhibemus
propositionibus, quae, ubi accurata nituntur
linguae experientia, conſtantes erunt, ita, ut nos
dirigere queant in legitima linguae formatione.
Tales autem propositiones vocantur *regulae*, et
quaenam dexteritas formandi ſermonem per re-
gulas acquiritur, illa per artem comparatur
(§. 38.), adeoque problema illud, quomodo
per artem linguae addiſcendae ſint, facili reſol-
uitur negotio.

SCHOL. Quo fieri poterit compendio, cuncta ne-
ceſſaria proponere inſtituti ratio exigit.

§. 41.

Cui ſeſe periculo exponat is, qui in Theo-
reticis potiſſimum ex ſola tantum imitatione
agendo, dictamina rationis negligit, conſtabit
iis, qui modo norunt, quam vagae, lataeque
ſint viae erroris, uti vnica tantum regia, quam
ut incedamus, omnem nauare operam debemus.
Sic quam dexteritatem, quem habitum forman-
di ſermonem quendam ex uſu capimus (§. 39.),
earum cognitio vel ſemper cum quodam dubi-
tandi et errandi periculo combinata eſt, quod
tamen felici ſucceſſu declinare ſatagimus, ubi
accuratum viae ducem, regulas intelligo rite co-
gnitas (§. praec.), ſequimur, adeoque linguas
per artem (§. 39.) addiſcendo, tutius ſectamur
praefidium, illo, quod uſus tantum nobis con-
cedere poterit.

SCHOL. Quum regulae in linguis rite formatae, ex
ſola totius linguae natura erui debeant, uſum ab
addiſcendis per artem linguis eo minus ſeparamus,
quo illum magis conſtituimus fundamentum
omnium

omnium regularum inde inuestigandarum. Nec
vllum cuiquam dubium haerebit, circa diuersam
tam in formandis, quam construendis vocibus co-
gnitionem ex vſu et per artem acquiſitam. Men-
te enim recolas ea, quae de diuerſo cogitandi mo-
do Logices naturalis et artificialis doctores propo-
nunt, nec haud obſcuram intelliges ſimilitudinem,
inter diuerſam illius atque huius negotii cog-
nitionem.

§. 42.

Regulae ſunt rite formatae, ſi modus, ad
quem conformanda ſunt ſpecimina, conuenit
cum ipſius obiecti natura. Quae eam igitur
minus continent perfectionem, facillimo ſimul
determinari negotio queunt. Regulae in ad-
diſcendis linguis obſeruandae, ſunt legitimae,
quae exhibent modum formandi ſermonem
cum iis, quae continet lingua, plane conſonam,
contraria ratione, contrarium explicatur. Hinc
ſi quis accurate attendit ad ea, quae in forman-
dis, quae in construendis terminis ſunt eadem,
quaeue diuerſa: ſi ex accurata illa cognitione
ſtruit propoſitiones, eam adaequate exprimen-
tes; ſi iisdem dein vtitur, vt per illas in for-
mandis et construendis terminis dirigi poſſit,
tunc erunt regulae (§. 40.) in addiſcendis lin-
guis (§. 38.) rite formatae, vbi id minus obſer-
uatur, regulae non accurate conditae.

SCHOL. Quomodo hae regulae, ita formatae pro-
poni debeant, nunc proſequemur.

§. 43.

Linguae exiſtunt variae, earum igitur co-
gnitio nititur experientia, et illa ipſa, quae in

C 2

hacce

haec cognitione continentur, experientiae sunt. Quae ex legitima sensuum cognitione tenemus, illorum veritatem in dubium minus vocare solemus; et ubi in eadem cognitione deprehendimus rationem aliarum rerum inde cognoscendarum, ibi erit principium cognoscendi indubium (§. 18. 23. 24.). Assumere igitur possumus ea, quae in linguis occurrunt, veluti principia indubia earum rerum, quae inde probare (§. 19.) cupimus.

§. 44. Propositiones quaedam sunt formandae, regulae sunt perficiendae, cum ipsis, quae in linguis existunt, plane conuenientes (§. 42.). Earum autem veritatem probare possumus, quando rationem veritatis harum propositionum reddere possumus (§. 19.); ea vero redditur, quando praedicatum subiecto competere, vel non competere ostendimus ex idea subiecti (§. 17.), quod quum semper lingua sit, ex natura linguae. Sed quod maximum est, demonstrare veritatem illarum possumus (§. 26.). Adfunt principia indubia (§. praec.), verus ubique prostat concludendi modus, siue deductio (§. 25.); adeoque regulae, secundum quas accuratiorem formandi sermonem acquirere possumus dexteritatem, demonstrari queunt.

§. 45. In cogitationibus illarum regularum, secundum quas accuratior formandi sermonem dexteritas acquiri potest, ea identitas (§. 7.), is ordo (§. 8.) observari poterit, ut eae demon-

fren-

strentur (§. 46.). Ordo cogitationum audit *methodus* (§. 14.); et ea, quae nititur demonstrationibus, *demonstratiua* (§. 29.). Haec in *addiscendis* (§. 38.) *per artem* (§. 39.) *linguis* (§. 35.) *applicari* omnino poterit.

§. 46.

Methodus demonstratiua seu scientifica (§. 32.), non certum modo cogitationum ordinem, sed ipsas simul res extra omnem dubitationis aleam positas praestruit (§. 29. schol.). De cuius igitur rei veritate certus aequae ac conuictus esse velis, id modo demonstres (§. 26. et 33.). Vt linguae per artem addiscantur, praestantia huius modi prae illo altero suadere videtur (§. 41.). Quaecunque lingua per artem addiscitur, illius cognitio per regulas, distincte perceptas, acquiritur (§. 38. 41. schol.), quas, ut certo veras calleamus, legitima earum formatio iniungit (§. 42.): certissimam autem eorum veritatem per easdem demonstratas tibi comparare poteris (§. praec.). Hinc *methodus scientifica in addiscendis per artem linguis* non applicari modo potest, sed ut certiores, ut solidiores, ut accuratiores euadamus, *adhiberi debet*.

SCHOL. Ob multiplices illas utilitates methodi scientificae, in superioribus §. 33. enarratas, patet, *nusquam illam esse contemnendam in addiscendis per artem linguis*, quod, ut demonstremus, plura haec sumus prosecuti. Praesto sunt celeberrimi de accuratiori linguarum cognitione meritissimi, imo nullus saniorum principiorum amicus erit, qui *methodum scientificam*, prouti illam vindicauimus, ex solida *addiscendarum linguarum cognitione* proscribet.

C 3

§. 47.

§. 47.

Quo accuratiori, in addiscendis per artem linguis, modo, generatim incedere possumus et debemus, eundem, ut in Hebraeorum lingua siue sacra adhibeamus, eo maiores sentimus stimulos, quo magis solida huius linguae tractatio coniuncta est cum insigni nostra utilitate (§. 37. schol.) Hinc methodus scientifica in addiscenda per artem lingua Hebraea omnino applicari potest, ac debet (§. 45.).

SCHOL. Vbi varia illa, in Hebraeorum lingua occurrentia, comparamus cum iis, quae in plurimis aliis linguis deprehenduntur, tunc eorum numerus in hisce longe excedet illum, qui in Hebraeorum lingua conspicitur. Quum ergo non adeo ingens sit horum variorum numerus; quae proinde faciliori negotio inuicem comparari, et ex quibus regulae legitimae condi poterunt, idcirco non adeo difficilis erit labor, primo *in eruendis regulis*: et quicumque modo dexteritate gaudet ex principiis illis indubis veritatem earum deducendi, *in iis demonstrandis*. Quid igitur obest, quo minus methodus scientifica in addiscenda per artem lingua Hebraea applicetur, quum haec methodus *primariis* primo *splendeat praerogatiuis* (§. 33.) *quum deinde applicari possit, et debeat, neque tertio difficilis hac in lingua labor*, nos detineat.

§. 48.

Regulas ad recte formandam linguam, complectitur *Grammatica*. Si regulae demonstrantur, *philosophica*, si tantum proponuntur sine demonstratione, *vulgaris*. Regulas ad recte formandam Hebraeorum linguam complectitur *Grammatica Hebraea*. Si ea demonstrantur, *Grammatica Hebraea philosophica*.

§. 49.

Quis vnquam nunc in dubium vocet, quod regulae illae, ex interiori linguae natura formatae, ac demonstrata ratione propositae, possint simul comprehendi? quis igitur dubitabit, de possibilitate Grammatices Philosophicae.

SCHOL. Quam multae ac innumerae fere philologis fideant de eligenda in addiscendis linguis methodo sententiae, hisce minus comprehendi paginis queunt, quum nec duae sufficiant paginae nominibus saltem horum virorum exhibendis. Quidam, omnes plane regulas in linguis addiscendis proscribunt, compendia temporis, usum, et nescio quae subsidia breuiora commendantes, sed omnes hi contra nos non pugnant, superficialiam linguarum luentes largimur illis cognitionem. Necessitatem alii in allegandis regulis quidem agnoscunt, hasce vero pro auctoritate sine demonstratione statuunt, exceptionibus rursus, ipsius regulae amplitudinem superantibus, negotium illud odio aliorum ita exponunt, vt non mirum sit, quare ludibrio tantum fuerit Grammatici nomen. Tacemus alias rationes, ex moribus Grammaticorum huc spectantes. Veneramur magnos a nostra parte viros, qui non defendunt modo generatim possibilitatem huius in addiscendis linguis methodi, sed qui non infelici successu eam in usum quoque deduxerunt. Quem fugiunt Grammatices vniuersalis autores, ex quibus palmam facile praeripit acutissimus *Canzius*, 1737. 4. Sic variae hanc in rem prostant quoque dissertat. *M. Laur. Stenzlerus* de literis humanioribus, Grammaticam sanioris philosophiae principis superstruendam esse, asserit; *M. Ioh. Aug. Ernesti* philosophia perfectae Grammaticae Lips. 1737. prostat, et sub *Kelschii* praesidio Altorf. 1735. de vtilitate methodi mathematicae in docenda

da iuuentute, dissert. prodiit, quas allegauit do-
ctissimus noster *Rechenbergerus* in tract. de metho-
do scientifica Grammaticorum, cuius non tantum
tractat. sed totum quoque collegium fundamentale
græcum huc referri meretur. Nec abs re erit, vbi
alia adhuc proferimus testimonia, quae asserta no-
stra magis confirmant. Ita *Sanctii* Minerua seu
de causis linguae Hebraeae Commentarius, strenue
defendit rationes in linguis applicandas. L. I. c. 1.
At inuasit multos, inquit, peruersa quaedam opi-
nio, seu barbaries potius, in Grammatica et ser-
mone latino (alias substituere licet linguas), nullas
esse causas, nullamque penitus quaerendam esse
rationem: quo figmento nihil quicquam vidi
ineptius, nihilque potest excogitari putidius, et p.
m. 5. eod. loco, non igitur dubium est, quin rerum
omnium, etiam vocum, reddenda sit ratio: quam
si ignorauerimus rogati, fateamur potius nos ne-
scire, quam nullam esse constanter affirmemus. p. 6.
Haec tam multa inuitus congeffi, contra morosos
quosdam, qui, quum in Grammatica rationem
explodant, testimonia tantum doctorum efflagitant.
Annon legerunt *Quintilianum* L. 1. c. 6. init., qui
sermonem constare RATIONE, vetustate, aucto-
ritate, consuetudine, scripsit. p. 8. Curtium alle-
gat L. IV. Nihil potest esse diuturnum, cui non
subest ratio. Reliquum est igitur, vt omnium re-
rum ratio primum adhibeatur, tum deinde, si fie-
ri poterit, accedant testimonia, vt res ex optima
fiat illustrior etc. Summe Venerand. *Loescherus*
in causis linguae Hebraeae, historiam Grammati-
ces Hebr. p. 163. ita terminat. Grammatica He-
braea perfectior, methodo tali conscripta sit, quae
ad intimum linguae genium quadret, imo ex eo-
dem planissime fluat, quaeque ad discipulorum ca-
pitum, memoriae et accurationem debitam adapta-
ta sit. Sit praeterea, quantum eius fieri potest
(quia

(quia primam et simplicissimam linguam tractat)
simplex, nativa, regulis planissimis, exceptionibus
paucissimis constet etc. Num per aliam, nisi na-
 turalem nostram methodum, haec possint acquiri,
 aliis ad iudicandum relinquo. Tantum.

DE
ANALYSI VOCVM HEBRAEA-
RVM RITE INSTITVENDA.

§. 50.

Laetum huncce nunc assumemus statum, quo
 regulas ad recte formandam linguam omnes,
 demonstrata ratione exaratas monstrare posse-
 mus; harum proinde cognitio aut rursus est hi-
 storica, id est, cognoscimus nude tantum, regu-
 las esse huius vel illius linguae, aut distincte in-
 telligimus rationem, ob quam habentur huius
 linguae regulae, ita, ut sciamus accuratam earum
 convenientiam, cum ipsius linguae natura. Va-
 nam et inanem in illa cognitione quidam quae-
 reret gloriam, solidam vero in hac acquirit lin-
 guae scientiam.

§. 51.

Quicumque rationes callere perhibet, ob quas
 hae vel illae regulae sint huius linguae legiti-
 mae, ille terminos, eorum structuram ac vtrius-
 que naturam exacte sibi cogitare debet. Con-
 firmet igitur per prolata exempla cuiusvis re-
 gulae veritatem, instantias, quae vniuersalita-
 tem impediunt, remoueat, ex ipsis denique ex-
 emplis eruat ea, quae ad constituendam et con-
 firmandam regulam sunt necessaria.

D

SCHOL.

SCHOL. Duplex hic sese prodit usus; primo enim ipsos terminos eorumque structuram talis sibi reddit familiarem, dein ipsas ea claritate et distinctione cognitae regulas memoriae facilius mandare poterit.

§. 52.

Regulae ad rite addiscendam linguam con-
formantur variis in ipsa lingua praesentibus, hinc
pro diuersis illis, quae in lingua discernuntur,
diuersae erunt regulae, nec aliae vnquam alle-
gari debent, quam quae ipsi negotio satis sunt
accommodatae.

§. 53.

Si ad linguam requiras sermonem (§. 35.),
ad sermonem plures terminos inuicem combi-
natos siue constructos (§. 34.), hosce vero ter-
minos assumes scriptos siue eorum signa adesse
exarata, tunc vbi quaeuis diuersa eruere velis,
quae in illis deprehenduntur, ibi tam in terminis
figillatim spectatis ac speciatim eorum scriptio-
ne, quam in illis constructis occupatus esse de-
bes, ac vbi legitimae cuiusuis generis iam ad-
sunt regulae, eas, quae huc faciunt, allegare
summo iure poteris.

§. 54.

Actus, quo eruuntur ea omnia, quae in ser-
mone deprehenduntur, vocatur eiusdem *Ana-*
lysis generatim sumpta; quando vero ad ea, quae
ad formationem et constructionem terminorum
quae talem pertinet, respicitur, *Analysis Grammat.*

SCHOL. Secundum huncce significatum, *Analysis* tam
in terminis figillatim, quam in nexu spectatis, ap-
plicari potest; hancce vocamus *totalem*, quae vero
in

in terminis sigillatim consideratis tantum occupatur, *partialem*.

§. 55.

Analysis sermonis Grammatica est vera, quando euoluuntur, et eruuntur, quoad enumeratas partes, ea, quae actu adsunt. *Erronea*, quando eruuntur talia, quae adesse creduntur, reuera tamen non adsunt.

§. 56.

Qui ea omnia eruit, quae quod ad formationem et constructionem in sermone deprehenduntur, ille in accurato hocce negotio perspicere poterit, num regulae iam constitutae consentiant cum illis ipsis, quae per experientiam obtinere deprehendimus (§. praec. et 51.). In Analysis igitur accurata de veritate regularum Grammatices (§. 48.), certus fieri poteris.

§. 57.

Lingua Hebraea in sacro praesertim codice scripto viuit; continet terminos, certa ratione constructos (§. 35.). Si eruimus ea omnia, quae in sermone Hebraeo adsunt, tunc Analysis Hebraei sermonis totalem instituimus, quando partialem ex §. 55. schol. patet.

§. 58.

Per veram Analysis Hebraei sermonis Grammaticam, Hebraeae Grammatices veritas confirmari poterit (§. 57. et praec.).

§. 59.

Quarumcunque regularum applicatio nectitur cum illarum cognitione vniuersali, *earum praxis cum theoria connectitur*.

D 2

§. 60.

§. 60.

Regularum ad recte formandam linguam cognitio est ea propositionum vniuersalium, quas continet Grammatica (§. 48.), simulac vero easdem eruis, ex ipsis terminis eorumque structura, tunc harum statim regularum applicationem ad casus obuios perspicis (§. praec. §. 51.). E. theoriae Grammatices subuenit Analysis, tanquam Praxis.

§. 61.

Sola propositionum vniuersalium cognitio, quae suum robur, suam certitudinem et vsum ostendit per adhibitam applicationem, non multum proficit, nisi adiungatur praxis. E. cum Grammatices theoria Analysis necessario coniungenda est. Id quod de lingua Hebraea praeprimis valet.

§. 62.

Quot varia in terminis, eorum signis, si ad L.H. respicimus, et structura possunt secerni, tot erui debent, ad ea sese extendit Analysis (§. 54.). Si igitur generatim nouerimus, quicquid termini sigillatim spectati, continent, si ea, quae dato casu, expressa sunt, callemus, tunc Analysis illorum, quolibet casu nouerimus instituere. Quomodo ea erui debeant, quae constructionem terminorum spectant, difficilioris sunt indaginis, ibi enim terminos, qui ad vnam minimum propositionem spectant, colligere, ad modum, quo combinantur accurate attendere, ac illud, quod exprimendum est, iudicium eruere debemus: si illud simul detegere velimus, num aliarum lingua-

guarum termini ad idem iudicium indicandum eodem modo sint coordinati, quo in hac lingua termini, tunc dispiciamus, per quosnam terminos et per quam terminorum dispositionem illud in alia lingua magis nota ver-
tatur, et ex utriusque dein constructionis comparatione determinari poteris eiusdem convenientiam et diuersi-
tatem.

SCHOL. Haec omnia in linguae Hebraeae Analyfi applicari poterunt. Missam hic facimus Analyfin constructionis, eam notissimam tantum proseguendo, quae singulorum terminorum Analyfis vocatur.

§. 63.

In quolibet termino poterunt duo praesertim distingui
1) sonus, 2) eiusdem idea siue significatus. Ponamus signa termini adesse in oratione scripta, tunc, ea quae respectu horum eruenda sunt, in Analyfi termini plenaria locum sibi vindicant (§. 54.).

§. 64.

Ea, quae significatum termini spectant, euolui et erui nequeunt, nisi sonus antea sit cognitus, qui ideas earum-
que diuersitatem, licet non semper adaequate, determinat. Si scriptam orationem tibi concipis, tunc sonorum ad-
sunt signa; quae adeo, prouti decet, tibi cognita esse de-
bent, vt, illis perceptis, sonos legitimos formare, ea, quae
ratione signorum et sonorum obseruanda sunt, eruere, et
inde ad ea, respectu significatus notanda, adscendere, siue
veram termini Analyfin (§. 54.) instituire queamus.

SCHOL. Quum sonos, mediante scriptione, formare, audiat
legere, non immerito Grammatici primum in Analyfi ne-
gotium dicunt *Lectionem*.

§. 65.

Linguam nostram Hebraeorum in sacro codice scri-
ptam habemus. Adeoque signa exarata oculos nostros
feriunt, seu scriptio. Quum scriptio complectatur signa
vorum, adeo earum praecipue partium, quae voces con-
stituunt, signa adesse debent. In hisce rursus signis va-
ria mutabilia ob commodum in iis formandis, ob alios
in scribendo mores expressa esse possunt, quae ad sonum

D 3

proxi-

proxime non spectant, quippe, qui idem manet, sed ad alia. Vocales et Consonae sunt primariae vocum partes (§. 13. Prael. Gram. meae), Signa igitur Vocalium et Consonarum cuiuslibet vocis scriptae palmarium constituunt. Praeter ea deprehenduntur adhuc alia signa, quae partim sollicitam Hebraeorum curam de legitima vocis pronuntiatione, partim alia exprimunt, quae ad vocum nexum vel separationem indicandam faciunt. Si haec omnia complectamur, sequenti ordine Analysin plenioram instituamus necesse est. Euoluamus 1) significatum signorum, literarum et vocalium seu sonum earum, sigillatim consideratarum, ubi simul, quae figuram literarum variaram, si quae adest, spectant, erui poterunt: sono cognito, reliqua, quae circa literae naturam, originem etc. monenda veniunt, sequuntur. 2) Procedimus in evolutione ad Analysin sonorum ex literis et vocalibus, si plures adsint compositorum, siue ad eam syllabarum, ubi harum naturam, et affectionem, tonum scilicet investigare datum est; quatenam ob sonum syllabarum, rite formandarum, in scriptione signa prostant, excipiunt illam sonorum Analysin, per quam simul generalis, uti illam vocamus, termini Analysis finitur.

§. 66.

Termini indicant ideas, hae exprimunt ipsas res. Omnia vero obiecta, adeoque et eorum ideas reducere poterimus ad tres classes; nec igitur plures, neque pauciores terminorum constitui queunt. Hinc tria concipiuntur terminorum genera, et quum termini constituent orationem, ideo et tres iure optimo constituuntur partes orationis, quae audiunt nomen, verbum ac particula.

SCHOL. Haec omnia hisce paginis demonstrare non necesse est, quum hanc dissertationem, uti *prolusoriam Grammaticae nostrae Hebraeae Philosophicae* consideramus. *Canzius* in *Gramm. vniuersali*, et cit. *Gram. nostra Hebr.* a §. 306 - 319. seqq. pluribus de veritate harum propositionum te conuincet. Quatenam alii de

de duabus modo orationis partibus somniant, hic non attingimus.

§. 67.

Eruendo igitur termini significatum, eruas oportet, num exprimat nomen, verbum aut particulam conf. §. 318. l. c. certo enim certius ex hisce tribus vnum dato casu obtinet, quodnam vero, id characteres seu criteria cuiuslibet generatim, quae P. II. c. 5. enarrauimus, et alia specialia declarant.

§. 68.

Ponamus te iam declarasse, qualem ideam terminus indicet, tunc, quia ille in oratione existit, omnimode determinatus erit, adeoque si e. g. nomen, si verbum esset, tunc ex omnibus illis determinationibus circa vel nomen vel verbum possibilibus, quaedam vt sint positae, necesse est. Hinc, vt breuius nos explicemus, is agendi modus non sine ratione suscipitur. Adest in oratione nomen, adest verbum, quodlibet cum multis determinationibus, vt genesis earum omnium distincte queamus intelligere, abstrahimus primo ab illis omnibus, atque terminum spectamus, prouti sese habet, sine omnibus istis circumstantiis, et quum vltcrius atque simplicius procedere non liceat, quam vbi ad ipsam, ex quo reliqua omnia deriuantur, radicem adscendimus, hanc eruendam quaerimus, vocemque reddimus tam simplicem, quam fieri poterit. Quo facto, determinationes in eadem voce hoc loco expressas, addimus, atque reliquas conuenienti ratione instituimus mutationes; ita vt idem prodeat terminus, cuius genesis siue analysis iam plene intelligimus.

SCHOL. Maximo sane opere dolemus, quod ob angustiam temporis cogamur, totum Analyseos negotium ita nude et historice saltim exhibere. Proximus omnino noster erit labor, vt principia nostra Grammatices Hebraeae aliis reddamus familiaria, per multa specimina Analyseos, quibus philosophicam eius tractationem praemitemus. Eo enim modo, quo Analysis insti-

instituiamus, omnia L. H. rudimenta suavi nexu repeti queunt.

Prima Analysis cuiusvis vocis, versatur circa signa vocalium et literarum, harum sonos, organon, species conf. Sect. III. P. I. c. I. Gram. eaque omnia per demonstrationes ex ideis.

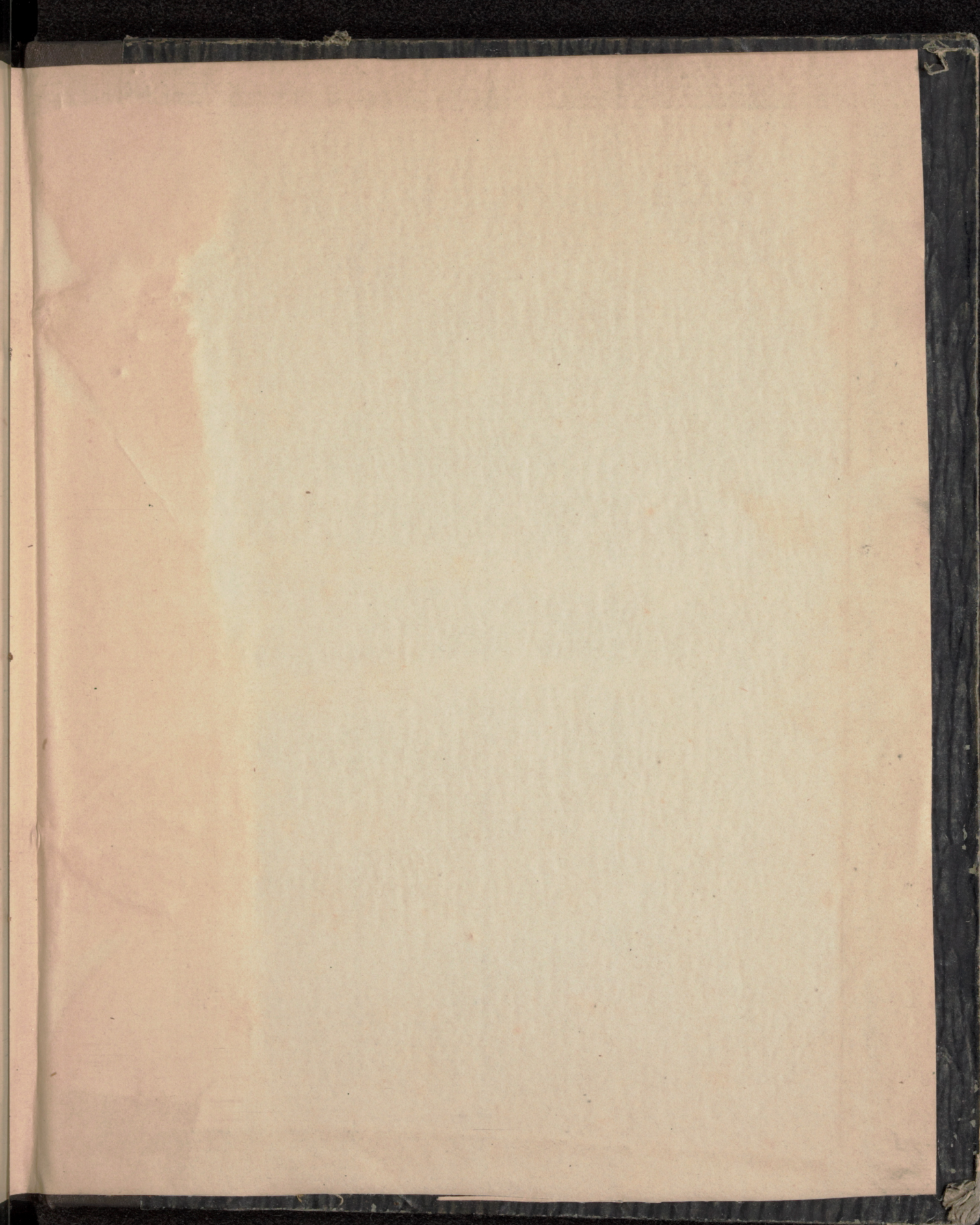
Analysis altera versatur circa ipsam vocem, respectu syllabarum, num plures, aut vna, quor, quales §. 137. l. c. num tonus adsit, vbinam etc. quaevis, ex ideis applicatis.

Analysis tertia, complectitur signa alia in seriptione, praesentia, quarum doctrinas Sect. III. L. I. c. I. demonstrat.

Analysis demum quarta significatum spectat, qualis idea, num nomen, vel verbum, vel particula, suo quodlibet sensu: et vbi ex criteriis vnicum determinatur, tunc demum incipit accurata, atque per rationes continuata omnium determinationum euolutio; quas vt singulas rite intelligamus, simplicissimum primo assumimus. et ea dein, proprio Marte, secundum regulas nostras, quae tamen non interruptae magis sunt demonstrationes, ea exprimimus, quae significanda sunt, et ita eas tantum sequuturi, terminum formamus plane eundem, cuius genesis et Analysin quaesiuimus; manifesto indicio, quod regulae plane conueniant cum illis ipsis, quae in lingua deprehenduntur. Videtur quidem haec Analysis prolixior; at vero, qui habitum in hisce sibi acquirit, per nudas propositiones, breui temporis momento, ad vnguem cum rationibus plenioris istam vocum callet genesis formandam.

Valeas Ben. Lector, nostrisque conatibus faueas.

PRAELI-

quod erat ante suum. Noster non fuit alias non defecisset. Deus certe tardo gressu sequitur, sed confectatus pestilentissimi homines gravissime punit. Rem paulo planius explicabo. Idam Lipsiensis Saxo, hodie finitis nostris sacris ad me venit, lumen videret mihi gratulatur, se quod hic viverem salvus se videre ait; eoque magis quod Lutetiae mihi constitutorum si- dias feliciter evitaverim: esse autem quod mihi referre velit, arcani fortassis sileviti, rem omnibus quidem, sed diris omni- rum devovendam. Nam praemittebat qui talia faciunt, im- sunt dignissimi. Hugo Grotius, occultus iam aliquot annis ator noster, nunc Lutetiae publice descivit: diploma gratiae nium est manibus & ab omnibus Germanis describitur. Mi- rani, a longe multo tempore, conciovis sacrae exercitium non traterquam cum Dominus Campi mareschallus, Gustavus Hor- tetiae. Jam sacra nostra iterum, ut antea suspenduntur. Cum- bus sit scitum, Germanus a Christianissimo Rege longe aliter Quid cogitant SVECI, quod perfidissimo homini arcano- curam permittunt. Haec & alia cum indignatione summa ber mihi recensuit, sancteque juravit, se iam ingrediiter Ham- us, omnibusque nostris talia relaturum. Mirari multos, quid ? Ego hominem sum consolatus, iussique, ut in itinere Da- burgi saluaret: Ipsique omnia quae resciverit Lutetiae hac de Ego non solum talia contigisse stupeo: Nam Groti- ri volens poculum Babelis, religionum mixtura iam dudum per suos Luteri versionem Bibliorum vernaculam, exagitando: crimine falsi, librum divo Augustino affigendo, locumque cerptum, per manus supra dicti Baronis Degenfeldii mihi ex- ui locus ita comparatus erat, ut Oracula Deastri Delphici esse uid interim ociose Tragœdiam hanc spectamus? Pro Grotio Sed de nostris Germanis admodum sum sollicitus. Ut autem Grotium defecisse, sic gravi adiuratione aurifabrum contesta- mihi diceret: an sibi esset privata simulas cum Grotio? Ne- ergo sit suspectus, qui iusto dolore commotus, impedimentum ostrae, cuius exercitium liberaliter a Christianissimo Rege, no- indultum, deplorat? Sed iam ab inchoativo verbo, Grotius,

